Prof. Milan Vukotić

Sveska: 1

Logorovanje

Sports[illegible]
priručn[illegible]

Prof. Milan Vukotić

Logorovanje

Sa 67 slika i crteža

Najsrdačnije se zahvaljujem Savezu Skauta Kraljevine Jugoslavije na posuđene klišeje.

Prema dužini logorovanja logor se deli na: 1) *kratki logor* koji traje jednu ili dve prospavane noći pod šatorom; 2) *stalan logor* — traje više od dve noći pod šatorom i 3) *pokretan logor,* koji se vrlo često podiže i rastura radi selenja na drugo mesto. To je vrlo naporan i težak način logorovanja i traži mnogo iskustva i odlučnosti da se svladaju mnoge neprilike i prepreke.

Skupni život u logoru traži da mu svaki pojedinac daje sebe, svoje srce i svoje znanje. Svaki doprinosi što više može da logorovanje bude ugodan i veseo život u prirodi. Ne sme biti članova logora koji samo gledaju dok drugi rade ili onih koji samo zapovedaju i kritikuju. Skupni život traži od svakog pojedinca da *radi* i da *stvara,* i to sa *ljubavlju* i *veseljem, više dobrom voljom, nego naređenjem.*

U poslu kod podizanja šatora, pa i celog logora treba da vlada *ozbiljnost.* Šator mora biti dobro postavljen, a oko njega sve uređeno. Treba da izgleda na malu uređenu kućicu. Loše postavljen, slabo zategnut šator, bez jaraka za kišu pokazuje nesposobnost i aljkavost graditelja. Podignuti logor kao i pojedini šatori moraju biti tako uređeni da mogu podneti svako vreme, vetar, buru, kišu, kao i svaku kritiku. *Logorovanje će tako biti škola, ne samo tela već volje i duha.*

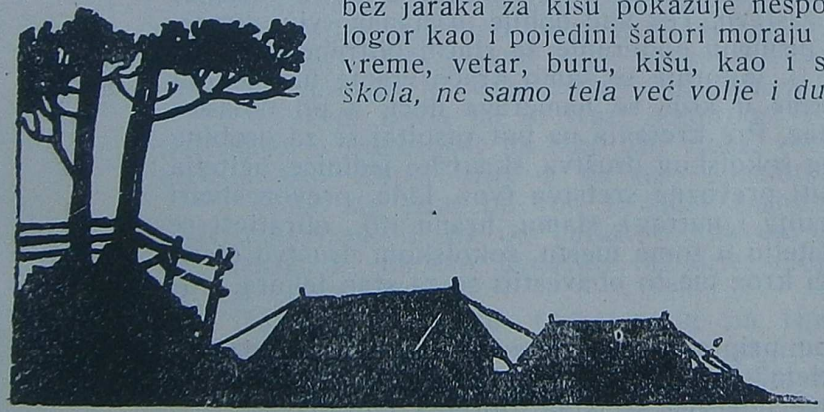

DUŽNOSTI VOĐE PUTA

Pre polaska vođa puta treba da *obavesti opštinu* na čijem se zemljištu želi logorovati. On će zamoliti *opštinu i sresko načelstvo te šumsku inspekciju dotičnog sreza za dozvolu logorovanja, za seču drva za loženje, podizanje šatora i jarbola za zastavu.* Tek kad dobije pristanak sviju, krene na put sa grupom ponesavši pismeno odobrenje za slučaj potrebe.

Ako je logor pomičan tj. logoruje se samo kraće vreme na jednom mestu, izvestiti unapred opštine u koje se namerava doći, a po dolasku učiniti posetu načelniku opštine. Pre kretanja na put raspitaj se za osobine zemljišta, najbolje kod mesnog sokolskog društva, skautske jedinice, učitelja i sl. Već ranije treba osigurati prevozna sretstva (voz, lađa, prevoz stvari od stanice do mesta logorovanja i natrag), slamu, hranu itd., obrativši se načelniku najbliže opštine, učitelju u tome mestu, sokolskom društvu (četi) ili skautskoj jedinici. Prolazeći kroz mesto obavestiti se za stan lekara. Dobro je da mu se javiš!

Vođa mora svoju grupu pripraviti za izlete već za zimskih dana i sastaviti ceo program tih izleta. On mora predvideti troškove oko njih, naći načina kako da se nabave novčana sretstva, oprema i hrana.

On mora pripraviti put u tančine; mora se starati oko provedbe puta i pripraviti sve čim će zanimati omladinu za vreme puta i logorovanja.

Voda će se starati za logorsku spremu celoga logora, za oružje, pribor za kuhanje i za šatore.

Krene li na put sa omladinom — na njega će spasti sva odgovornost za njihovo zdravlje! Pogotovo ako su to deca i ako prvi puta logoruju. On se ima starati o njihovoj hrani, oblačenju i ponašanju. Prvi je zakon za njega da mu budu svi zdravi i zadovoljni. Mora negovati druželjublje, paziti na red i pristojno ponašanje na svakom mestu i u svakoj prilici. Hrana mora biti jednostavna, ali obiljna. Na put treba nositi suhu hranu (sir, konzerve i t. d.). Pečeno i kuvano meso brzo se kvari, te može biti težih trovanja. Ako se prolazi kroz mesto, treba se zaustaviti i prirediti topao ručak, barem toplu supu, čaj ili kavu.

Apoteka: Voda puta spremiće potpunu ručnu apoteku za ceo logor.

Na putu izbegavati gostionice, najbolje je da kuhaju sami izletnici.

Štedljivost je glavna briga vođe puta. Bolje je da se pri kraju nađe mala svota, nego li da se ostane bez jednog dinara.

U grupi treba da se traži pokornost i poslušnost prema vođi. Ta poslušnost i pokornost ne sme biti slepa, već dobrovoljna, tako da vođa izgleda kao stariji drug a ne kao apsolutni gospodar.

Treba da pazi na ton i način razgovora u grupi. Mora li da bude posrednik ili da on odluči u kakvom sporu, tada treba biti osobito taktičan i ne sme povećati razmirice među zavađenima, već ih mora na lep način izmiriti!

Idući kroz mesto, treba paziti na lepo ponašanje. Pred crkvom ne pevati. Ako je kakova svečanost, staviti se u stranu, da ne budete upadljivi, ili možda da ne smetate izvedbu svečanosti.

Ako je služba Božja u to vreme kada se prolazi ispred crkve, tada proći u najvećem redu i tišini. Ničim se ne sme izazivati verska

osećanja meštana. Ude li se u crkvu, tada treba crkvu razgledati u tišini, mirnim hodanjem.

Vođa nesme svoju grupu napustiti ili je predati drugome nezbrinutu. On je mora dovesti onamo odakle je krenuo — potpunu, veselu i zdravu!

Vođa mora izabrati svoga zamenika. Zamenik će imati dužnost da mu u izvesnim poslovima pomogne, da uzme na brigu pojedine manje grupice za vreme izleta ili za vreme vežbe ili igre. On će naročito pomoći u slučaju obolenja kojeg člana grupe, kojega treba vratiti bilo pešice, bilo kojim prevoznim sretstvom — kući.

Zamenik mora da zna:

1) cilj puta,

2) mesto logorovanja,

3) put i vreme povratka, kako bi mogao sa lakoćom samostalno dovršiti pojedine zadatke.

Voda mora da zna sve što je potrebno za prvu pomoć u nesrećnim slučajevima; on mora poznavati vrste ruda, bilja, način obradbe zemlje i sve na što bi naišao na izletu, da bi mogao omladinu poučiti u svemu što je zanima. Od njega se traži takođe dobro poznavanje naše nacionalne istorije i geografije.

Mora da nauči svoju grupu čitati karte, orijentisati se, krokirati i nešto iz prve pomoći. On se stara o njihovoj spremi za izlet, pregleda rance pre polaska, daje upute i popravlja ono, što se još dade popravljati pre odlaska. Na putu mora voditi računa o najslabijima i

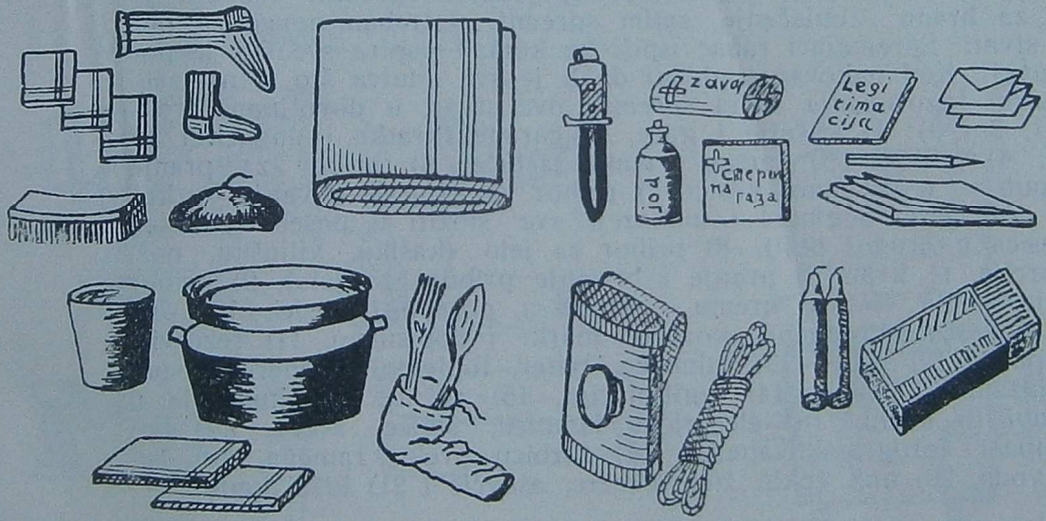

Sl. 1.

Sl. 2.

prema njima udešavati marš i sve ostale napore. On treba da je pokretna sila, da stvara i diže raspoloženje, da oduševljava za pothvate, vežbu, igru itd.

PRIPREMA ZA POLAZAK NA LOGOROVANJE

Pre polaska na izlet treba svaki pojedinac spremiti sve što je potrebno za hranu i oblačenje, zatim spremiti potreban novac za put i prevoz stvari. Spremajući ranac ispiši na komad papira sve što je potrebno poneti. Kod pakovanja gledaj da li je sve unutra što si napisao. Prema dužini logorovanja treba spremiti ove stvari u dovoljnom broju (vidi sl. 1, 2 i 3): 1) košulje i gaće, 2) čarape (kratke i dugačke), 3) maramice, 4) peškire, 5) čaršav i malo jastuče, 6) pribor za pranje zubi i sapun — u posebnoj kesici, 7) pribor za krpanje (šivanje — konac beli, crni, igle, dugmeta i makaze), sve složiti u posebnu kesicu (svaka kesica u drugoj boji), 8) pribor za jelo (kašiku, viljušku, nož, čašu i porciju, te krpu za pranje i brisanje pribora za jelo), 9) pribor za čišćenje cipela (četku, kremu i krpu) u posebnoj kesici, 10) pribor za pisanje (olovku, papir, koverte, marke i dopisnice), 11) rezervne cipele, papuče, 12) ćebe, 13) rukavice, sviter, toplenku (trenerku), spavaćicu (pidžamu) i kapu, 14) legitimaciju, 15) ručnu apoteku, loja u limenoj tubi ili kutiji, 16) električnu lampicu, šibice, sveću, 17) busolu (kompas), fotografski aparat, 18) torbicu preko ramena, 19) čuturicu za vodu, 20) nož, čekić, žicu, eksere, ašovčić i 21) kišni kaput.

Svoj ranac uredi sam, jer ćeš najbolje znati gde se šta nalazi.

Kako se sprema ranac!

Ranac mora biti tako uređen da ništa po njemu ne šeta i ne lupa kod hodanja. Mali predmeti ne smeju biti zasebno po rancu razbacani. Sve staviti u posebne kesice, svaka duge boje. Time lakše pronađeš ono šta trebaš. (Sl. 4).

Sl. 3.

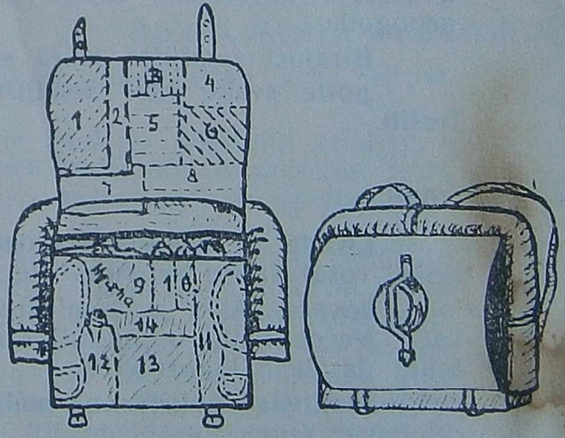

Sl 4.

Sve se ovo stavlja u ranac naročitim redom. Prema leđima stavlja se sve što je mekano (rublje) da ne žulja leđa; pri dnu se stavljaju one stvari koje se rede upotrebljavaju, a pri vrhu ranca one, koje se često upotrebljavaju (sapun, peškir itd.). Hranu treba naročito umotati i staviti u posebno odeljenje ranca da se rublje i ostali pribor ne zamaže. U spoljne delove ranca staviti ono što se upotrebljava još tokom puta.

IZBOR MESTA ZA ŠATOR I LOGOR

Izbor mesta ovisi o dužini vremena koje želimo provesti pod šatorom, o zadaći i načinu logorovanja. Za prolazni boravak pod šatorom ne treba šator utvrđivati, ali sve treba da bude spremno da se u slučaju nevremena šatori mogu zategnuti i da mogu podneti svu nepogodu.

Birajući zemljište mora se paziti na zdravstvena načela:

posle svake kiše zemljište treba ostati suho ili se dade brzo isušiti.

Stoga treba znati:

Livade sa gustom travom. Na takvom zemljištu uvek je vlažno (kiša, rosa) sporo se suše. Ne valja za logorovanje.

Ilovača. Ako je zemljište od ilovače, tada je nepropustljivo za vodu. Večno blato u logoru! Čuvajte se ovakvog zemljišta naročito, ako želite da duže logorujete!

Zemljište pokriveno mahovinom: Vlažno je i uzrok oboljenja zglobova, reume, prehlade itd. Ne logoruj na takvom zemljištu!

Gusta šuma: Radi debele i velike krošnje sunce nikad svojim zra-

cima ne prodire u logor, zbog toga je zemlja uvek vlažna, a zrak je hladan i vlažan. Traži ivicu šume ili proplanak!

NIKAD NE GRADI ŠATOR:

Pored grmlja ili pod drvećem: žabe, gušteri i kukci uznemiruju i uvlače se svuda pod šator. Ovakvo logorovanje ne donosi veselja!

U koritu potoka ili reke ili u jamama. Za kišnog vremena bujica vode naleti i odnese šator, i sve sa šatorom.

Na mestu nezaštićenom od vetra, oluje i pljuskova. Noću biće hladno pod šatorom. Šator nesme biti otvoren prema vetru, jer će lako da poleti i zatim će skočiti na glavu. Pre podizanja šatora obavestiti se odakle dolaze najači vetrovi.

DOBRA MESTA ZA ŠATOR JESU:

1) **Rubovi šuma i proplanci.** Gradi na onoj strani koja je od jakih vetrova zaštićena.

2) **U velikoj šumi na čistini,** koja je naokolo zaštićena grmljem i manjim drvećem. Pazi da na tim mestima nema stalne promaje i da je mesto zaštićeno od gromova. U logoru nema visokog drveta! Pazi na požar.

3) **Peskovita podloga,** sa slabom travom vrio je dobro zemljište za podizanje šatora. Danju se pesak ugreje i drži dugo toplinu, stoga je po noći toplo u šatoru. Vodu brzo upija, te je u logoru uvek suho.

4) **Tamo gde je zemljište nagnuto** voda brzo otiče. Ako je nagib previše velik, može se dogoditi da po noći sklizneš iz šatora. Ako se šator postavlja na nagibu, tada na donjem kraju podići zemljište nasipanjem zemlje ili granja, ili podići tu stranu kreveta na stupiće, da bi krevet bio vodoravan.

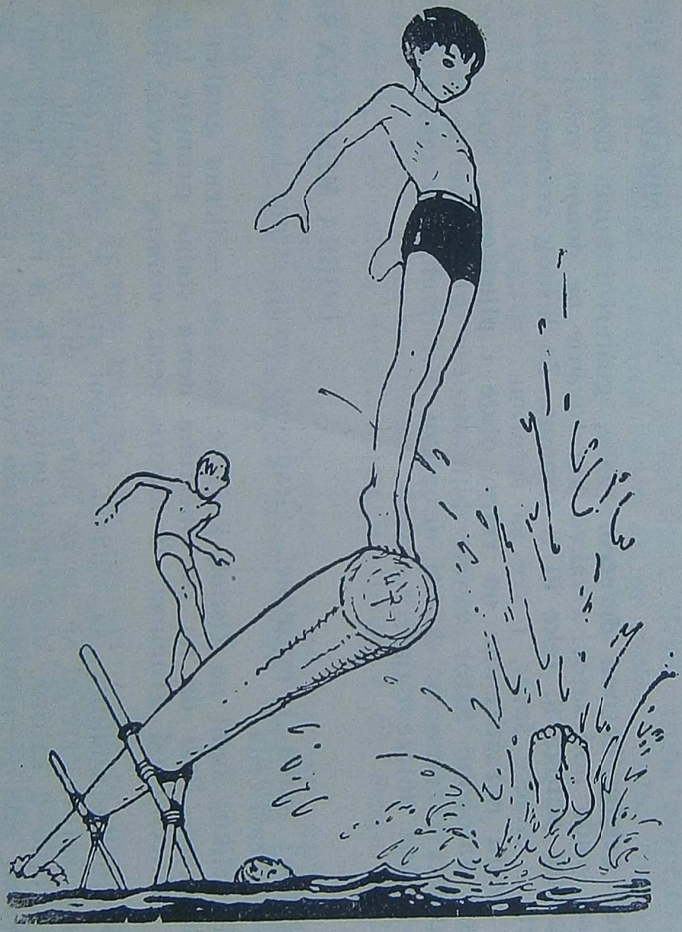

Kupanje. Idealno je, ako se logor može smestiti uz neku reku ili jezero. Time je stvorena mogučnost za kupauje, za vreme letnjih vrućina. Desi li se požar u šumi, može se lako ugasiti, jer je voda blizu. Ako se potok ne nalazi uz logor, neka je barem u blizini. Pod blizinom se razumeva udaljenost najviše 2½ km. Što je dalje to je teže. Pre kupanja ispitati mesto na kojem se želi kupati (virovi, dubina, stene). Sigurnost pre svega!

Izabraće se veće područje, da bi se logor mogao dobro smestiti i da ima dovoljno mesta za vežbe i igre. Logor u proplancima, zaštićen sa sviju strana prohodnom šumom, zgodno je postavljen, jer ga drveće štiti od vetrova.

Potreba gorivog drveta traži da se logor ne smešta daleko od šume.

Voda. Voda za piće, kupanje i pranje treba da je što bliže logoru. Ovo je vrlo važan uslov, koji odlučuje kod izbora mesta za logor. Najbolje je ako se izvor nalazi uz sam logor. Ako nema izvora, nego se voda za piće uzima iz potoka, onda treba prvo vodu prokuhati, ohladiti, pa zatim piti.

Na požar obratiti veliku pažnju. Šuma je narodno dobro, treba je čuvati i negovati!

Saobraćajna sretstva.

Nikada se logor ne sme smestiti daleko od saobraćajnih sretstava (voz, autobus, lađa itd.). Pošta, telegraf, lekar, bolnica, ambulanta, moraju biti u blizini logora radi prenosa, pokreta, nezgoda, te iznenadnih oboljenja, kako bi se što brže stavili u vezu sa kućom i što lakše prevezli bolesnika. Pogrešno je ako se uzme za pravilo: »što moguće dalje« od sveta i naselja. To je loše sa vaspitne strane. Mi ne izbegavamo čoveka, već težimo za slobodnom prirodom, svežim i čistim vazduhom, želimo da upoznamo selo, orača, sejača, našeg seljaka i lepote otadžbine.

Sl. 5

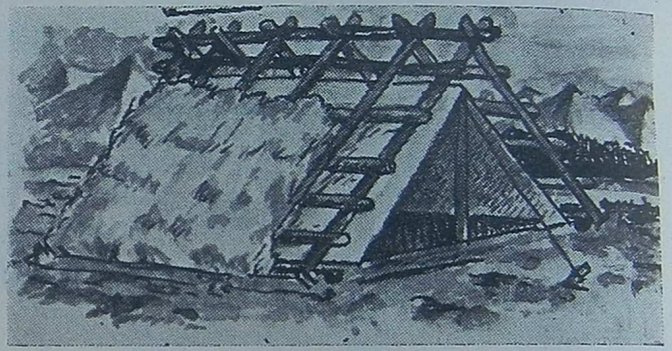

Sl. 6

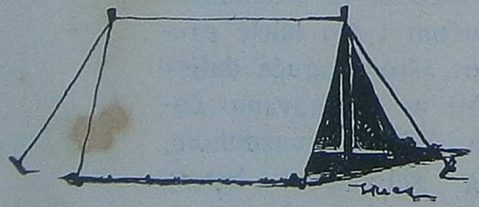

Sl. 7

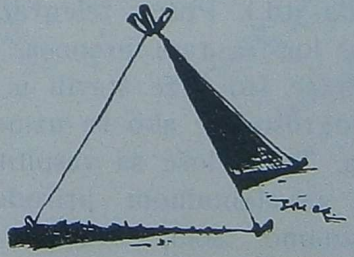

Sl. 8

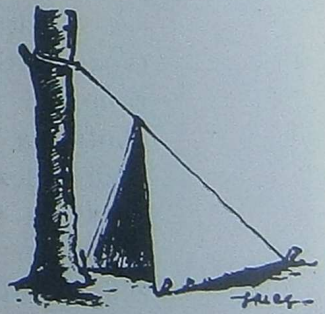

Sl. 9

Materijal za postavljanje šatora.

Šator (sl. 5—9). Ima raznih oblika šatora i raznih veličina, već prema broju osoba koje će pod njim boraviti. Najčešći su mali šumski šatori, pa okrugli šatori i napokon kućice-šatori. Ovi poslednji su naročito praktični jer pružaju dovoljno udobnosti. Često su šatori sastavljeni od pojedinih delova, ili su opet sašiveni u jedan šator koji se ne sastavlja od delova.

Da bi se šator postavio potrebno je imati osim šatorskih krila i celog sašivenog šatora još mnogo drugih potrebština.

1) Kočići (sl. 10—11). Kočići su iz drveta, železa ili aluminija. Oni služe za učvršćivanje šatora za zemljište. Često su kočići drveni, okovani na gornjem i donjem rubu željezom, kako se ne bi razbili pod udarcima malja kod zabijanja u tvrdo zemljište. No ni ovi večito ne traju. Ako nas izdaju ti kočići, načinićemo druge sami od drveta koje otsečemo u šumi od neke grane. Nose se u vrećici.

2) Šatorski stupovi. Ima ih razne veličine. Redovno su dugački do 45 cm i služe za podizanje šatora. Oni su na jednom kraju okovani željezom tako da se jedan štap može nastaviti na drugi. Nose se u vrećici, ali se mogu umotati i u šatorsko krilo i staviti na ranac.

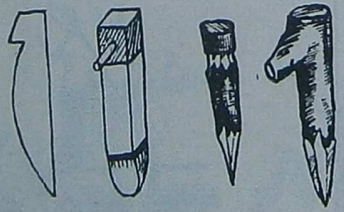

Sl. 10

Sl. 11

3) Podloga za šatorski stup. Kad se šator postavlja, sav pritisak podnosi kostur šatora tj. šatorski stup. Usled pritiska, a naročito ako je zemlja mekša ili peskovita, šator je uvek klimav. Da se to izbegne pod šatorski stup postavi se komad plosnatog drveta, cigle, kamene ploče i slično.

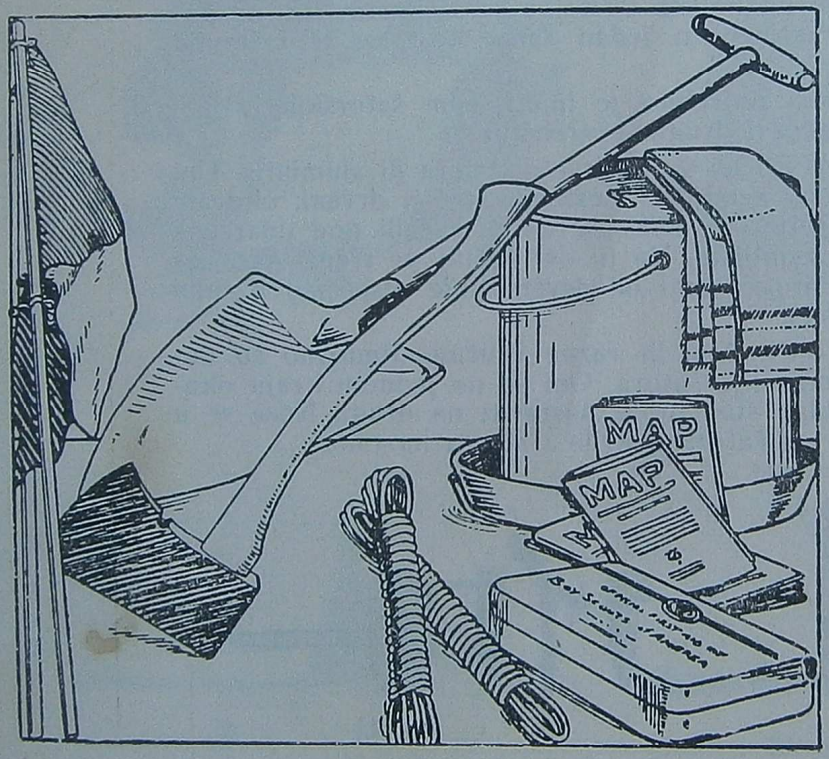

Neophodan pribor

Ovako! Ne tako

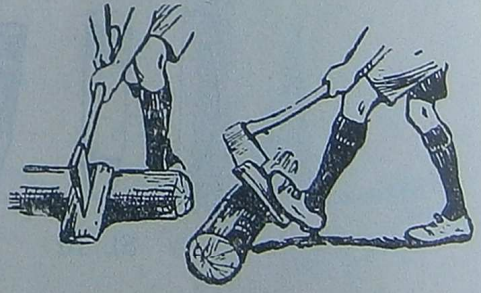

Ovako! Ne tako

4) Vreća za šator. Ako je šator sašiven u jednu celinu, nemože se nositi na rancu. Za nj je potrebna posebna vreća u koju se on slaže. Na vreći se naprave uprtnjače kao i na rancu, te se jedan šator može prenositi na leđima ili ga više drugoga prenose između sebe držeći za remene uprtnjače.

5) Ašov, sekirica i malj za zabijanje klinova. Ašovom se opkopavaju jarci za kišu oko šatora. Zatim se njime služi praveći kuhinju, poravnavajući zemljište u logoru itd. Sekirica je potrebna za sečenje drva za vatru i za pravljenje novih kočića te pionirske radove. Malj je potreban za zabijanje klinova u zemlju. Napravi se od komada obloga drveta. Bolji od čekića, jer manje razbija glavu kočića.

6) Užeta, konopci. U raznim debljinama za uređaj logora (zatezanje šatora, ograđivanje logora, pionirski radovi i sl).

7) Cirada za dno šatora.

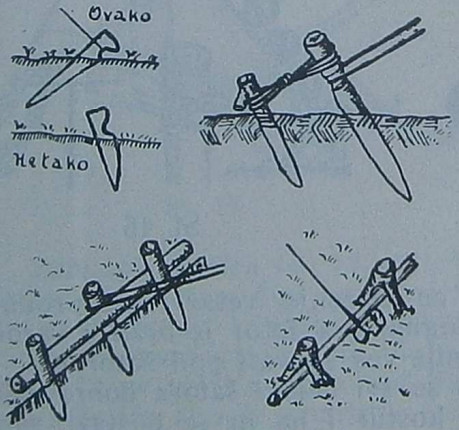

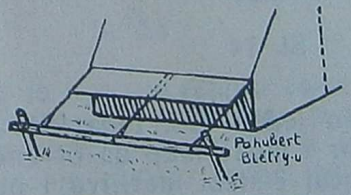

Sl. 12 (levo) i 13 (desno)

Postavljanje šatora.

Postavljanje šatora traži dobro poznavanje mnogih pojedinosti šatorskih delova i njihovu zadaću. Loše postavljen šator često je uzrok mnogih neugodnosti na logorovanju i mnogim iznenađenjima u slučaju lošeg vremena.

Koja strana šatorskog krila dolazi unutra kod kopčanja i sastavljanja šatora? Strana sa glatkim šavovima dolazi van. Treba uvek paziti da šav bude postavljen u smeru slivanja vode, a ne popreko na taj smer.

Kako se kopča šatorsko krilo. Šatorska krila se kopčaju kao crepovi na krovu. Gornje šatorsko krilo je iznad donjeg, da bi se voda slivala. Donji rub gornjeg šatorskog krila je iznad gornjeg ruba donjeg šatorskog krila. Potrebno je da se zakopčavaju oba reda dugmeta. Zakopča li se

Sl. 14

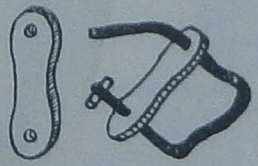

Sl. 15

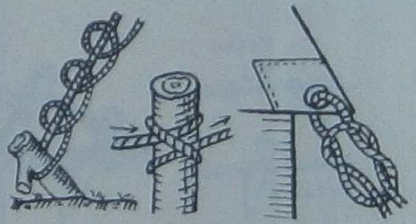

Sl. 16

samo jedan red, tada kiša ima mesta za ulaženje, vetar lakše prodire u šator i može lako da otrgne i ostala dugmeta, a šator je brzo u vazduhu. Kopčaj i steži marljivo i pažljivo, mirnije ćeš spavati pod šatorom.

Postavljanje šatora. Važno je da su svi delovi šatora dobro zakopčani. Štapovi se sastave, napravi se kostur i na nj se postavi sastav-

ljen šator. Obratiti pažnju da sve strane budu jednako zategnute, da štapovi stoje uspravno.

Kod šatora-kućice sastavi se najpre kostur šatora od štapova. Dvojica drže krajnje šatorske štapove uspravno, ostali navuku šator-kućicu preko njih. Kada je šator postavljen preko štapova, ona dvojica ispod šatora, sastave još onaj drugi štap krajnih podupirača i time je šator uspravljen viseći na kosturu. Učvršćivanje rubova šatora ide postepeno: najpre se učvrste prednji i zadnji konopac, pa oni na uglovima, zatim srednji i napokon se učvrsti bočni zid kućice. Dobro nategnuti šator nesme biti naboran.

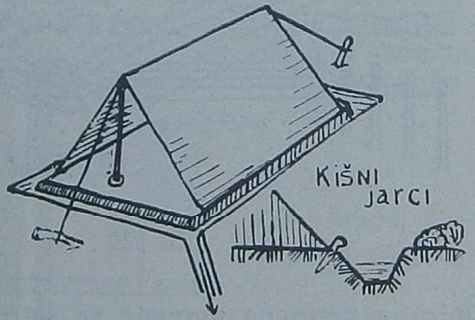

Sl. 17

Sl. 18

Zabijanje kočića (sl. 12—13). Kočić se zabija koso u zemlju tako da sa šatorskim užetom čini ugao od 90°, tj. da je okomit na pravac povlačenja, na konopac. U raznim prilikama moraju kočići izdržati često jako vučenje konopaca (za vreme oluje i kiše). U tome slučaju treba ih pre bure i kiše pojačati drugim kočićima na razne načine. Isto tako moramo pojačati kočiće ako je zemljište mekano (peskovito, mekana crna zemlja)

Zatezanje šatora (sl. 14—16). Zatezanje se vrši pomoću konopaca i žabica skupa u najviše slučajeva (okrugli šatori, šatori-kućice), ili bez žabica (sl. 16). Šator mora biti glatko zategnut da se voda brže spušta, a vetar glatko struji preko šatora. Nabori zaustavljaju vodu, koja ležeći na šatoru, napokon promoči, a vetar lakše drma šator i rasklima kočiće. Raskliman šator spreman je da padne. Dogodi li se to još za vreme kiše neugodnost je tim veća.

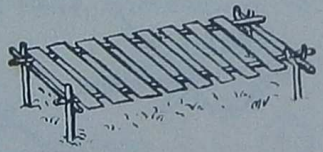

Sl. 19

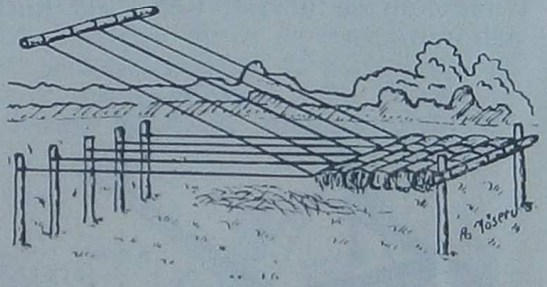

Sl. 20

Za vieme velike vrućine i mirnog vremena popuste se šatori, užeta su mekša. Ako šator ima bočne zidove, oni se mogu podići, kako bi strujanje hladnijeg vazduha, ublažilo sparinu pod šatorom. Pred veče se opet savesno zategnu zidovi i rubovi šatora, užeta. Pregleda se da li su kočići sigurni i čvrsto zabijeni. Ako ima što za popraviti treba odmah popravit. Bolje je sada nego kad bura i kiša počne sa svih strana pretiti i drmati šator. *Čim počne kiša padati treba užeta malo popustiti, jer užeta od kiše nabreknu i skrate* se. U tom slučaju ili će užeta povaditi kočiće iz zemlje, ili će popucati sama užeta, ako su kočići dobro pojačani. Po danu

ćeš sam to učiniti, a po noći učiniće to noćni stražari. Ako je logor velik, oni će probuditi po jednog iz svakog šatora, da se postara za sigurnost svog šatora. Nikada ne treba biti površan. Često bura nastupi onda kada se je čovek najmanje nada (na moru, na visokim planinama).

Kišni jarci (sl. 17). Suh šator je naročito udoban. Mokar šator često liči na brod koji tone, a stanovnici njegovi liče na brodolomce ili pokisle miševe. Mokar šator je i po zdravlje opasan. Vlaga izaziva upalu pluća, porebrice, reume i upalu zglobova. Da bi se zaštitili od vlage i vode za vreme kiše iskopaju se jarci oko šatora koji odvode vodu padinom ili u neku jamu podalje od šatora.

Jarak je širok za širinu ašovčića, a dubok koliko i ašovčić. Ako je zemljište nagnuto, tada prema nagnutoj strani iskopati odvodni jarak. Ako je zemljište ravno, tada iskopati jamu podalje od šatora i prema njoj napravit odvodni jarak koji je postepeno sve dublji prema jami.

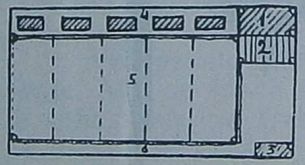

Sl. 21 –
1 — hrana, 2 — pribor za jelo, 3 — oruđe,
4 — ranci, 5 — ležišta, 6 — prolaz

Pogrešno je metati iskopanu zemlju na *rubove šatora*. U slučaju kiše ta zemlja sprečava oticanje vode sa šatora, ona se namoči i sva vlaga i voda prodiru u šator. Šator trune, jer se nikada na tome mestu ne osuši. Osim toga ta zemlja smanjuje šator (sl. 18).

Zemlju treba staviti *ispod ruba šatora, sa nutarnje strane*. Dobro je nabiti. Ona će biti zapreka prodiranju vlage i strujanju vetra. Naravno, zemlja mora biti suha. Mokru zemlju baciti daleko od šatora.

Uredaj šatora.

U svakom šatoru mora vladati red i čistoća. Svaki predmet mora imati svoje mesto. Napraviti raspored u šatoru i plotićem (pleterom) oplesti svaki prostor. Što se tiče unutarnjeg uredaja, tu će doći do izražaja umešnost, fantazija i inicijativa svakog pojedinca, a svi stanovnici će skupnim radom urediti što lepše mogu svoj šator. Treba predvideti prostor za cipele (kad pada kiša), oruđe i sprave i pribor za jelo. Ležišta moraju biti naročito uredena, lepo prostrta u svako doba dana. Kako je lagodno ući

Sl. 22

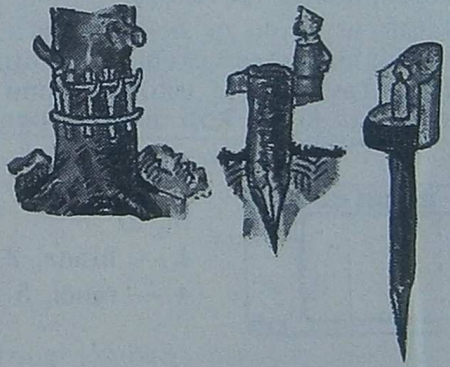

Sl. 23

u lepo uređen prostrt šator, a kako ugodno leći na uređen krevet. »Kako si prostreš, onako ćeš leći«, kaže naš narod. Ne žali se ni na koga. Za ranac ostaviti mesta iznad glave, a to mesto odeliti plotićem od ležišta.

Kako u šatoru mora vladati red i čistoća, tako mora isto biti i izvan njega u celom logoru. Oko šatora treba da je uvek pometeno. Papiri, iverje

od seče i granje nesme ležati razbacano, već sve treba pokupiti. U većim logorima biće po *jedan šator za oruđe* i *za hranu,* dok u manjim logorima svaki to drži kod sebe u šatoru.

Spavanje u šatoru. Prema godišnjem dobu udesi se i oblačenje za spavanje. Kako se logorovanje vrši kasno u proleće, leti i rano u jesen, to se za spavanje ne treba previše oblačiti. Spavajući u odelu više se ozebe. Onaj koji oblači dvoje gaće, kaput, tri para rublja, pre će ozepsti od onoga koji će prespavati samo u toplenki ili leti samo u kupaćim gačicama. Previše odeće sprečava cirkulaciju krvi. Naprotiv obratiti veću pažnju na uređaj ležišta i njegovu izolaciju. Ta će izolacija biti sa više pažnje izvedena s proleća i u jesen. *Pravilo:* cipele napolje; košulja prostrana oko vrata; hlače, gume sa čarapa i kajiš skinuti! Dakle ukloniti sve što steže i sprečava pravilnu cirkulaciju krvi. Ne učiniš li tako, ne čudi se ujutro, ako te bole leđa, i ako si sav kao isprebijan.

Podloga za spavanje i krevet

Već prema dužini boravka pod šatorom uređuje se podloga za spavanje. Ako se spava samo jednu noć, po toplom letnom vremenu, a zemlja je suha, tada ne treba naročita podloga. Dostajaće novinski papir, papir za umatanje paketa i ćebe. Ima li malo slame u blizini, dobro je staviti jer će krevet biti mekši.

Ako se želi boraviti duže vremena pod šatorom, a naročito u proleće i u jesen, tada će se posvetiti naročita pažnja izradi podloge (izolacije), a osobito ako je zemljište vlažno. U tome slučaju najbolje je napraviti krevet na kočićima. Uzdignuti su iznad zemlje, pa je udobnost mnogo veća, a šator je čistiji i uredeniji (sl. 19—20).

Kako se pravi izolacija. Ako je toplo vreme, a kiša je padala pre podizanja šatora, ašovčićem skinuti gornji sloj zemlje na mestu gde će se

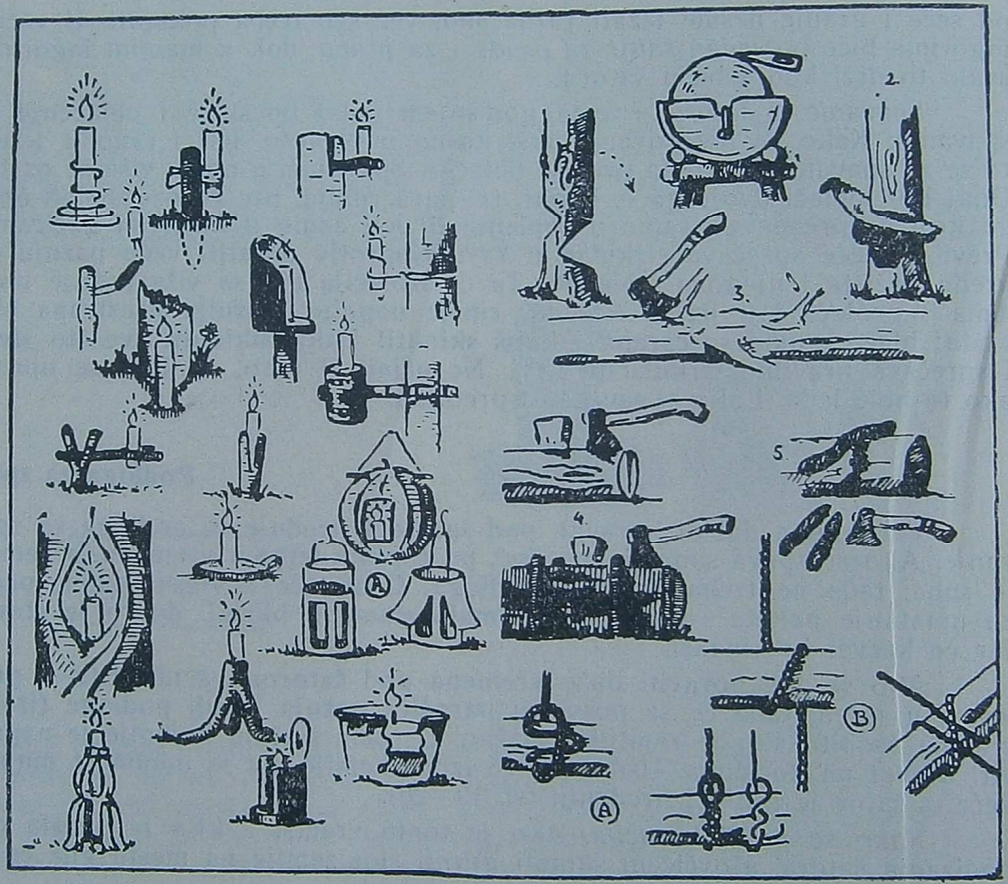

Logorski svećnjaci; načini cepanja i nošenja drva

podići šator. Napraviti plotić (ogradu) oko ležišta ostavivši mesta iznad glave za ranac, a ispod nogu za prolaz (sl. 21). U taj ograđeni deo staviti sitne iskidane suhe grančice u debljini od par santimetara. Na grančice staviti suho lišće tolike debljine da se ne osete grančice. Grančice sa čvorovima ukloniti jer će smetati za vreme spavanja. Na lišće staviti novinski papir ili papir za umatanje paketa, jer je on odlična izolacija. Ako ima slame u blizini, na ovo sve staviti još slamu. I slama sprečava prodiranje hladnoće i vlage tj. odličan je izolator. Po slami prostreti ciradu, a ćebetom se pokriti. Imate li *slamaricu,* ponesite je sa sobom i napunite slamom. Krevet se može napraviti od ispletene mreže od užeta u koju je upleteno seno ili slama (sl. 20).

Grejanje šatora (sl. 22) je potrebno kad se logorovanje izvodi rano u proleće ili u kasnu jesen. Ako se logoruje u velikom šatoru, naloži se mala vatra u sredini šatora, ali prethodno se ozida zemljom ili kamenjem. Vatra ne sme biti velika.

Mali šatori se greju na više načina:

1) Mogu se sprovesti kanali od vatre koji krivudaju ispod ležišta i izlaze na drugoj strani šatora iz zemlje. Taj kanal se prekrije kamenim pločama i zemljom. Kako topao vazduh struji od peći kroz kanalčić, on zagreva kamenje, a oni opet zemlju i vazduh u šatoru.

2) Ili se napravi mala peć od većih limenih kutija konzerve, u koju se stavi žar logorske vatre. Ne ostavlja se po noći u šatoru!

3) Ugrejano kamenje na logorskoj vatri uvaljati u šator.

4) Ugrejati kamenje i staviti pod noge pre spavanja

Osvetljenje šatora

Za osvetljenje šatora (sl. 23-24). najpraktičniji je mali fenjerić, koji se puni petroleumom. Nema opasnosti od požara u šatoru, niti ga vetar može utrnuti. Često se upotrebljavaju sveće. One su dosta nepraktične, jer lako

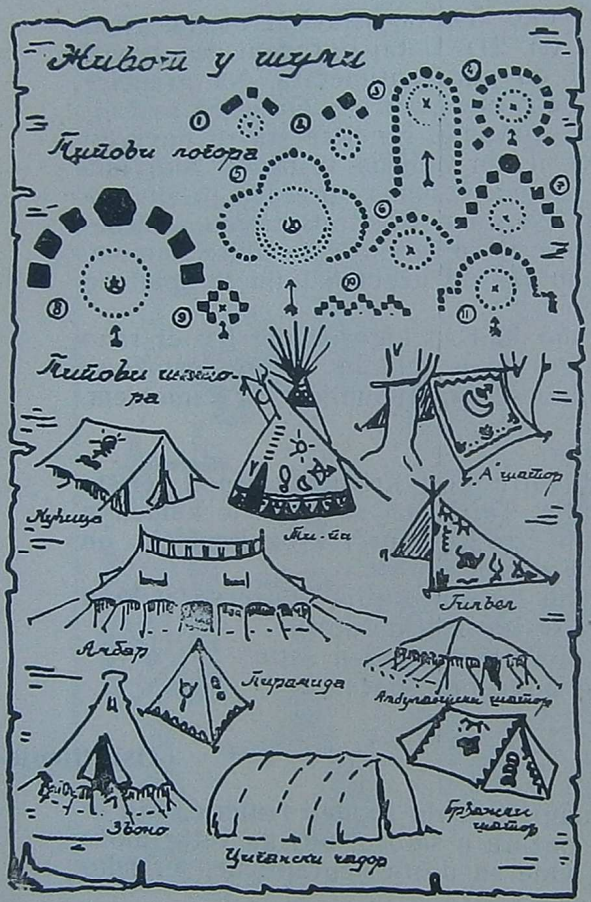
Живот у шуми
Типови логора
Типови шатора
Кулица
Ти-пи
А шатор
Гилвел
Амбар
Пирамида
Амбулантски шатор
Звоно
Циганска чадор
Брзажни шатор

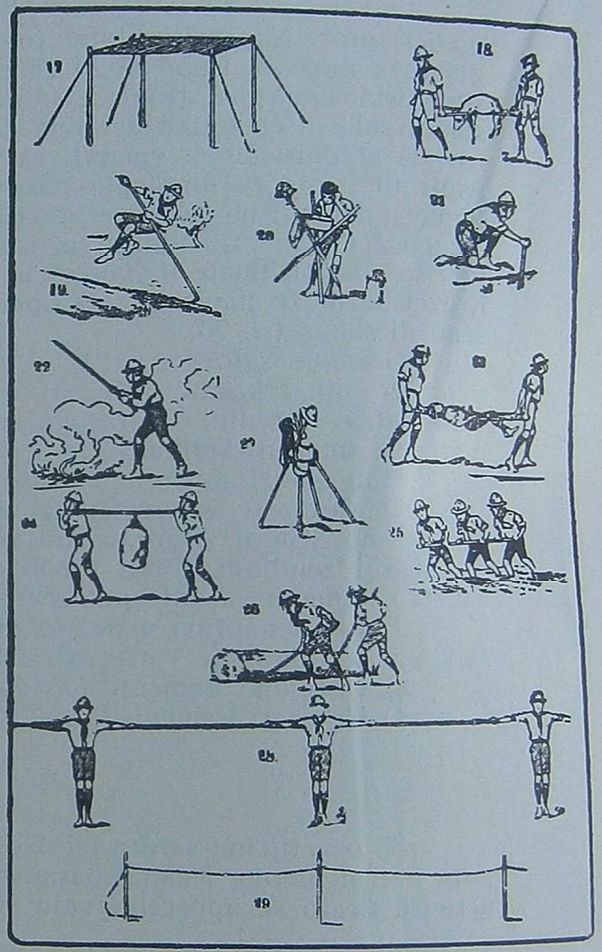

padnu na slamu i zapale ceo šator. Ako nosiš sveće, napravi svećnjake! Ima ih raznih oblika, a ti izradi onaj koji ti se najbolje dopada. U sredini logora osim vatre koja gori celu noć, treba da visi veći fenjer, i osvetljava logor celu noć. Ponesi također i ručne električne lampe.

Logor i tok izgradnje logora

Raspored šatora u logoru (sl. 25) može biti raznovrstan. No, uvek mora biti takav da pretstavlja celinu, da skupni život ne bude narušen i da je svaki šator organski vezan sa ostalima. Nadaleko postavljeni šatori, na zasebnim mestima, ne daju jedinstvenu sliku logora, niti se oni koji pod njima žive osećaju kao članovi te velike zajednice u logoru. Stvara se osećaj neovisnosti »divljeg« života, a logorovanjem želi se postići baš osećaj za zajednicu, za »skupni« život.

Šatori se postavljaju u krug oko jarbola (stupa) za zastavu, u jedan ili dva reda, u četvorinu ili po raznim mestima po rubu određenog zemljišta. No ni ovaj »romantični« raspored nesme biti previše raširen i razbacan. U slučaju nepogode i neprilika svi moraju biti blizu da se međusobno pomognu. Logor se lakše čuva i brani ako su šatori na okupu. Izgrađivanje mora ići po planu, složnim radom svih ruku. Podela na radne grupe sa tačno određenim zadacima, a na njihovom čelu odgovorni vođe grupa.

Radne grupe. Prema broju članova koji logoruju ovise pripreme za podizanje i samo podizanje logora. Vođa logora predvidi sve poslove i prema njihovoj važnosti određuje koji se radovi imaju prvi svršavati i kojim redom. Sve članove logora podeli u grupe sa posebnim zadaćama koje oni trebaju brzo, savesno i sa veseljem da izvrše. Kad je podela u grupe i podela posla gotova, pristupa se radu.

Ako je to grupa veća od 40—50 ljudi, tada vođa logora pošalje »pionirsku grupu«, »konačare« jedan dan ranije na mesto gde će se podići logor i oni pripreme što je za podizanje logora potrebno: drva, kočiće,

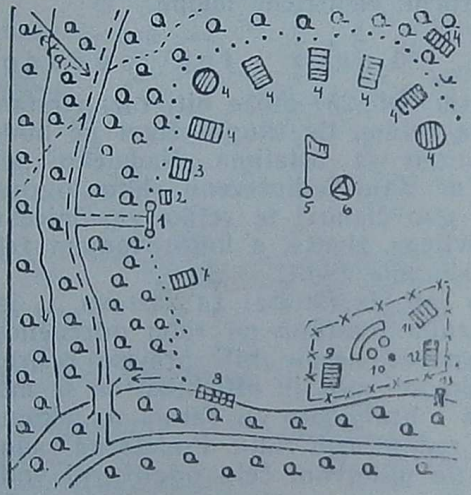

Sl. 25

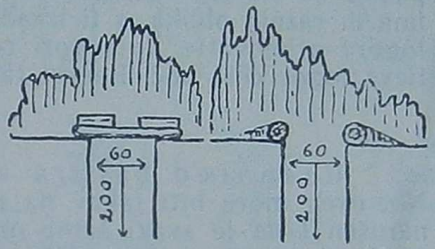

Sl. 26

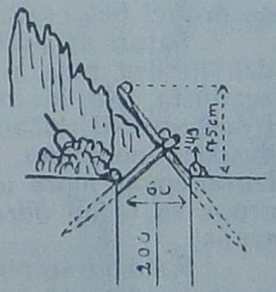

Sl. 27

slamu i počnu radove: kuhinju, ostavu za hranu, jamu za otpatke i nužnik. Radovi se odvijaju ovim redom:

1) Nužnik (Sl. 25, 26 i 27) se podiže daleko od vode za piće, nikako iznad nje, smestiti ga daleko od logora u pravcu vetra. Nije uvek

lako naći to mesto, no najbolje je, ako se smesti u šumi. Ne sme se smestiti dalje od nekih 30 m jer je nezgodan pristup noću.

Iskopati dosta duboku jamu sa 60 cm širine. Rubove jame ojačati gredom da se ne bi zemlja rušila (runila). Svaki posetilac lopatom će baciti nešto zemlje u jamu, a svakog dana dežurni će baciti rastopljenog kreča ili hlornog kreča u jamu zbog dezinfekcije. Kada je jama gotovo puna, zatrpa se zemljom.

U dobrom i čistom logoru zadah iz nužnika ne sme se osetiti. Ne sme se vršiti nužda svuda po šumi.

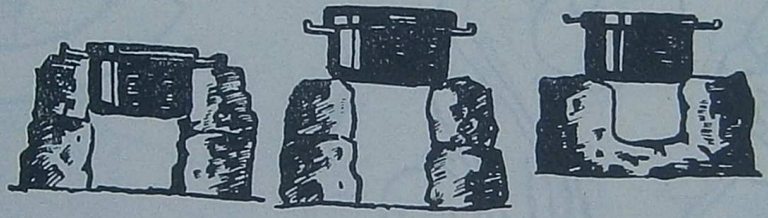

Sl. 28. Ognjišta građena od kamena

Sledeći najvažniji posao je:

2) K u h i n j a i m a g a c i n. (Sl. 25, 28—34) smestiće se dalje od logora i šume (do 30—40 m), da se tako izbegne opasnost požara u logoru i šumi. Ako je voda u blizini, kuhinju postaviti tako da se lako može služiti vodom za kuhanje. Voda za piće ne sme biti zagađena otpacima od kuhinje.

Kuhinja mora biti uvek čista. Da ne bi bilo blata oko kuhinje, zemlju posuti peskom ili naslagati kamenje. Kuhinja i magacin (spremnica za hranu), treba da su natkriveni jer se onda neće spremati ručak hodajući

po blatu i pokisnuti do kože. Pada li jaka kiša, svi mogu ostati bez ručka, ako kuhinja nije pokrita. Magacin mora imati police. Brašno se ne meće na pod, krompir ne mešati sa lukom i suvim voćem. Sve na svoje mesto! Poneti dovoljno posuđa i krpa za pranje sudova. Poslovi se moraju odvijati savesno i po planu

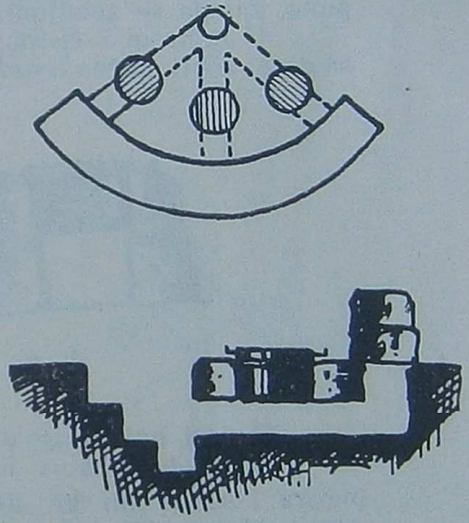

O g n j i š t a. Ima raznih tipova ognjišta počam od onih iz dva pljosnata kamena do iskopanih u zemlji sa dve ili više vatre, te onih podignutih na raklje i stupove. Ognjište napraviti tako da vetrić puše u vatru ili barem sa strane. Postaviš li ognjište tako da vetar puše od dimnjaka pre-

ma mestu loženja, nagutaćeš se dima za celo vreme dok se jelo kuha. Već prema zemljištu i dužini logorovanja izgradiće se i ognjište. Što je zemlja vlažnija to je bolje za pravljenje ognjišta. Kopa li se ognjište kao ono na slici 30, tada treba paziti da sloj zemlje iznad vatre tj. onaj koji nosi lonac, bude dovoljno debeo, jer će se u protivnom slučaju zemlja oruniti čim se osuši.

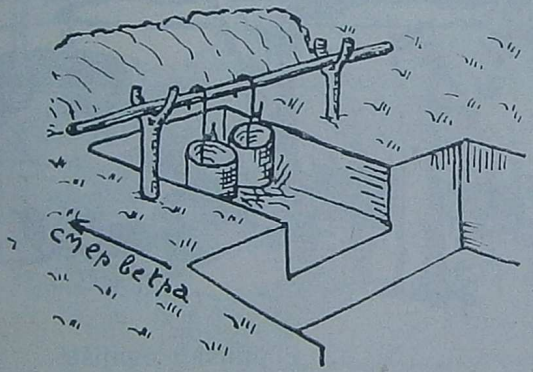

Sl. 29. Ognjište na ravnom zemljištu ili vojno ognjište

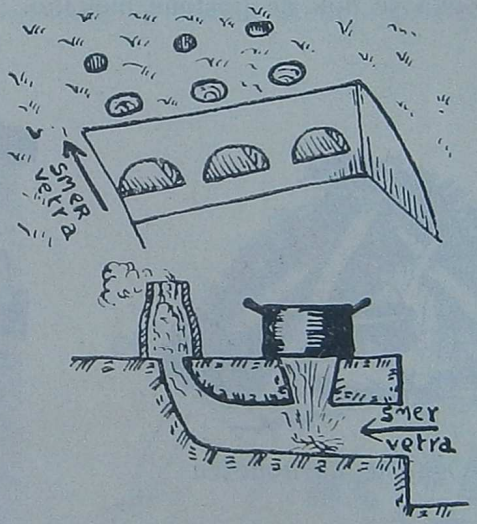

Sl. 30. Logorsko ognjište

Uputstva za kuhanje: Pre kuhanja treba pasulj (grah suve šljive, suvo voće, držati neko vreme u hladnoj vodi, a najbolje je dan pre namočiti i ostaviti u vodi da prenoći, a ujutro oko 8 sati metnuti pasulj da se kuha.

Na vatru u hladnu vodu stavlja se krompir (kuha se oko 30 minuta), sočivo (leća) do 40 min. a pasulj 3—4 sata. Pirinač (kuha se dok gornja ljuska ne popuca).

Za kuhanje treba staviti u vruću vodu sveže povrće (kupus, kelj, buranija), a kuha se do 30 minuta. U vrijuću vodu stavi se čaj i kafa. Govеđe meso kuva se na jakoj vatri, a soli se pre nego se skine sa vatre. Kuva se dok ne postane mekano.

Sl. 31. Ognjište na tronošcu

Sl. 32. Planinsko ognjište

Spremnica za hranu (magacin-šator): može biti poseban šator postavljen u hladovini ili jama iskopana u zemlji. Nad takovom jamom napravi se krov od šatorskh krila ili od slame. Iznutra se zidovi jame oblože uljanim papirom i kamenjem.

Jama za otpatke smestiće se u susedstvu kuhinje u senovitom mestu. Duboka je 1—2 metra a isto toliko i široka. Svakog dana nabacati

na otpatke kreča i zasuti zemljom. Jama ne sme biti nikako u blizini pijaće vode.

Mesto za goriva drva. Napraviti malu spremnicu od stubova i natkriti je krovom od slame. Sa strane staviti granje da kiša ne moči drva.

Voda za piće, kuhanje i pranje. Istodobno dok se uređuju gore navedeni delovi logora, izgrađuje se česma, uređuje pristup

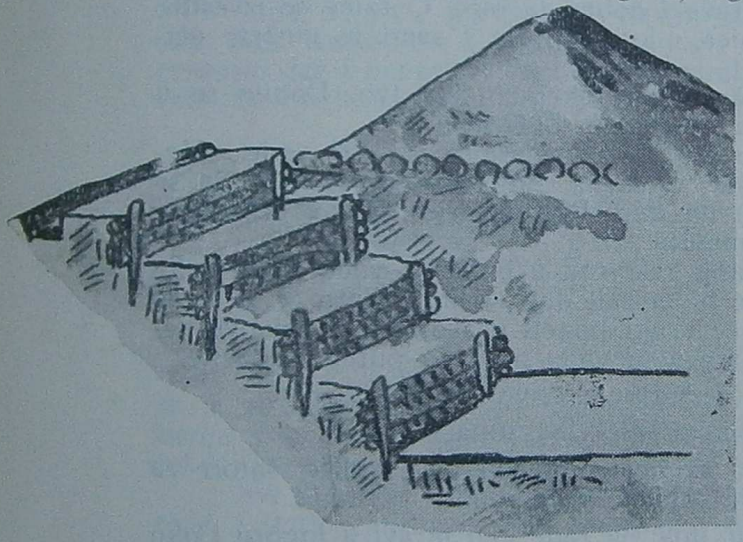

Stepenice na neravnom tlu

Sl. 33. Ražanj

izvoru, mesto za grabljenje vode za kuhanje, i mesto u potoku ili uz izvor za pranje posuđa itd. Ako je to gorski potok, tada se mesto za piće odabere iznad mesta gde se uzima voda za kuhanje i pranje.

Ako su to izvori po šumi, koji ne teku iz stena, već iz zemlje, tada vodu pre pića dezinfikovati kuhajući je dok ne provrije. Od loše vode mogu nastupiti razne bolesti probavnih organa ili neke prilepčive bolesti. U blizini toga mesta nesme biti nužnik ni jama za otpatke. Često će dečaci na izletu pojuriti prvoj vodi na koju naidu. To je opasno. Prehlada! Drugi opasni razlog: voda može biti zaražena klicama raznih bolesti. Bistra voda ne znači još da je uvek zdrava. Nikad ne dirnuti vodu, ako niste sasvim sigurni da je zdrava i dobra za piće. O tome se izvestite kod meštana ili zdravstvenih stanica u opštini. No i sami je možete očistiti kemikalijama.

Kalcium hipohlorit je odlično dezinfekciono sretstvo. Dobije se u drogeriji u malim kutijicama ili u staklenim bočicama.

Jednu kafenu kašikicu hipohlorita razmešajte u litri vode. Mešajte dobro svaka tri minuta duže vremena. Nakon toga ostaviti da se neotopljeni prašak slegne (stane) na dno. Pre upotrebe treba dezinfikovana voda da stoji najmanje 30 minuta.

Na izlet poneti dezinfekcionog rastvora u bočici, i vodu koju želite piti najpre dezinfikovati. No, time bi morali dugo čekati. Zato će se voda u logoru dezinfikovati i na izlet će svaki poneti u svojoj čuturici ove dezinfikovane vode, ako već niste sigurni u vodu na koju putem nailazite.

Samo iskuhavanje također dezinfikuje dovoljno vodu.

Sa ovim bi bio završen posao pionirskih grupa.

Dok se ovi pionirski radovi svršavaju, jedan deo podiže *šatore za stanovanje* koje treba da opkopaju jarčićima za vodu.

Dok se ovi poslovi svršavaju, dok svi rade kao mravi u logoru i oko njega, za to vreme pobrinuće se jedna grupa za *hranu i slamu* u obližnjem mestu, da dopremi prtljag itd.

Posebna grupa sprema u isto vreme jarbol za zastavu... Jarbol je dosta visok stup, a smešta se u sredini logora. Zastava se vije na stupu

od jutarnje molitve do povečerja. Svečano se diže na stup i spušta sa stupa.

Stup se mora dobro učvrstiti. Iskopa se jama do 75 cm duboka, a u nju se postavi deblji kraj stupa i učvrsti kamenjem i zemljom. Pre nego što se stup učvrsti, na gornjem kraju napravi se karika, kroz koju se provuče konopac (uže) za držanje zastave. Treba paziti da konopac ne »pobegne« gore bez zastave.

Logorska vatra. U blizini jarbola napravi se mesto za logorsku vatu. Kamenjem i zemljom napravi se mala ograda da vetar ne bi raznosio žar i pepeo po logoru, po šumi i u šatoru. Vatra se naloži naveče. Dobro je da vatra gori celu noć jer se oko nje greju stražari i lakše

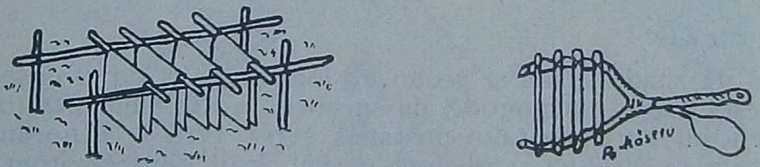

Sl. 34.

im je stražariti. *Oko logorske vatre naprave se sedala od panjeva ili kamenja.* Naročita je radost sedeti oko vatre večerom uz pesmu i razgovor pekući krompire, kukuruz, kestenje itd.

Svi logorski radovi mora da se izvršuju ruku o ruku. Svi treba da rade, i dotle rade povereni im posao dok ga ne završe. Naročito mladi članovi logora, a pogotovo ako sami podižu logor, vole da započnu mnogo poslova a nijedan ne završe; svakog se brzo zasite i razmile se, prepiru se, prigovaraju jedan drugome, a u stvari nitko ništa ne radi. Logor nije izgraden, liči na kuću koja je nedovršena, neožbukana, bez prozora, bez tavana i vrata. Slabi zidovi!

Kada je sve završeno kada je svaki izvršio svoju dužnost, uređuje se *šator iznutra:* izolacija, papir, slama, ćebad, jednom reči sve za spavanje. Kada je šator osiguran od vode sa jarcima, kada je opleten i krevet napravljen, onda se mirne duše može čekati nepogoda: kiša, vetar i bura. Glava je sigurna, telo se ima gde skloniti i odmoriti. Osiguravši se tako preostalo vreme iskoristiće »arhitekti« na unutrašnjost šatora, da šator snabdeju sa svim konforom: mesto za hranu, stalak za tanjire, stalak za sušenje krpa, poslužavnik, (sl. 34) vešalice, svećnjak, strugač za cipele itd. No to se može dovršiti i sutra dan. Kad je logor uređen posvema, vođa logora svečano otvara logor postrojivši sve članove logora pred jarbolom. Uz odavanje počasti državnoj zastavi, ona se podiže na jarbol i time počinje život u logoru.

Što treba još da znate!

Moraš da znadeš kada si pošao na logorovanje, *da si došao u prirodu da podneseš napor,* nepogode, da se boriš protiv elementa (bure, kiše), da osetiš veličinu bure, da tako postaneš čvrst, tvrd i otporan, zdrav i opaljen suncem sa širokim pogledom u svet, koji kipti životom oko tebe, — *da ne tražiš udobnosti koje si imao kod kuće, — da ne oštećuješ i ne* sečeš šumu i drveće, jer se za to plaća kazna, jer je to šteta i jer je to narodno dobro; — *da živiš prijateljski sa svima,* — *da budeš uvek dobre volje* i da ne kritikuješ i *ne stvaraš loše raspoloženje* u logoru, — *da vršiš svoje dužnosti* savesno. Neko se mora žrtvovati, jedamput ti, drugi puta će drugi. To traži zajednički život. Seljaka da poštuješ, jer on nije kriv ako što nezna, i što nije upućen. On je taj koji nas hrani.

—Da poštuješ običaje drugih! — Da se *javiš opštini* kada si stigao na logorovanje. To je znak pažnje starešini opštine i to odaje lepo vaspitanje. — Da *posetiš znamenitosti* u okolici. — Da budeš uvek *pažljiv* i *razborit* jer priroda ima tajni koje ti još ne poznaješ. — Da ne *pokloniš svoje poverenje* ma kome koji naiđe u logor ili njegovu okolinu, jer ima

zlih ljudi. — *Da ne budeš lakomislen.* — Da se šator pre smatanja *osuši* i *očisti* od blata i da se kod sklapanja pokupi sav pribor. — Da *za kiše* ne diraš šator iznutra. — Da dobro *pogledaš šator* pre spavanja, zategneš užeta, pregledaš zavezana i zakopčana mesta, jer neznaš što noć donosi! — D a p a z i š n a v a t r u ! — U slučaju oluje treba je utrnuti, da se ne bi zapalila šuma ili logor. — Da *vatru u logoru* gasiš sa mirom: travom — udaranjem lopata, posipanjem zemlje ili svežim lišćem; slamu koja gori

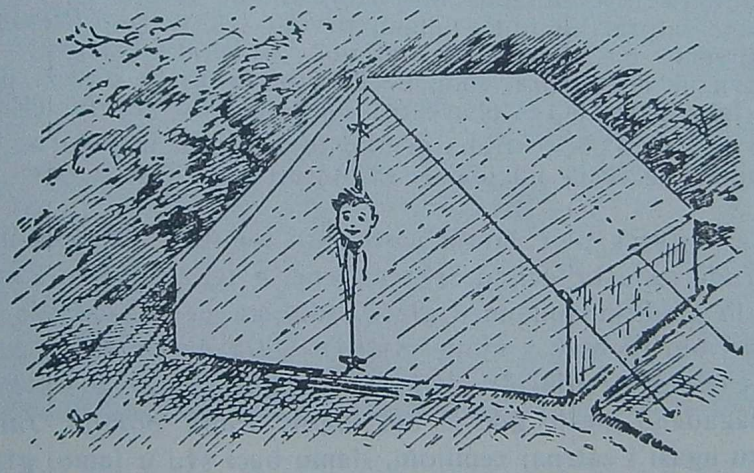

bliže šatoru gasi vodom, ali uklanjaj što pre šator i sve iz njega; *vatra u šatoru* nastaje od pada zapaljene sveće i fenjera! Vrlo je opasno! Opekline su opasne po život. Proreži brže ulaz u šator (ne krov) i beži van. — Ne puši! — Znaj da je bolji *uzdignuti krevet* na stupićima, od ma kako dubokog jarka za vreme velike kiše i bujice. — *Ne diraj osice!* One znaju biti mirne i snošljive. Ne boj ih se. One se samo brane, dakle budi miran

i ne napadaj. — Da *mrave* ne pokušavaš potamaniti. Radije menjaj mesto. — Da *ne nosiš oružje u logor*. Vođa će se postarati za sigurnost sviju! Oružje je opasno za tebe i druga koji je uz tebe. — *Da su zmije retka* pojava u logoru. Ako je osetiš, budi miran i ne miči se. Ona se uvek brani, a napada samo kad oseti opasnost. Kad vidi da u šatoru nema miševa i njene hrane, ona će se sama povući. Van šatora je pusti u miru. Moraš imati velike prednosti da je ubiješ, pa da se odlučiš na to! — *Da bolesniku* treba mira! Ne dosađuj mu neprestanim pitanjima i obilaženjem oko njegovog šatora. Sa njim odmah prvom lekaru! — *Prelome kostiju* ne nameštaj sam i ne ispituj. Prva pomoć, pa lekaru što pre! — *Povredu krvnih sudova* ne dezinficiraj sam, ne čisti ništa. Čisto poveži pa brže lekaru ili po lekara. Da li ćeš obavestiti roditelje? Po savetu lekara.

Da p s e l u t a l i c e treba nemilosrdno goniti iz logora. Ako ih nahraniš jednom, nećeš ih nikada više oterati i pokrasće sve za kratko vreme;

— D a b e s n i p s i lutaju često oko logora. Poznaćeš ih po tome što im pena ide na usta, oči su zakrvavljene, a rep podvijen između nogu. Vođa neka ih ubije kuršumom u glavu. Ako ga nema, uklanjaj se i obavesti meštane, oni će brzo s njime svršiti. — *Da na straži ne zaspiš!* Ti si čuvar mira i odmora tvojih drugova, ti si njihov čuvar. — *Da kod odlaska* ne ostaviš zagađeno mesto gde je bio logor. *Papir pokupi. Jame i jarke zatrpaj,* vatru ugasi i zatrpaj zemljom, slamu baci svu u jamu, granje, drveće i šiblje pokupi na jedno mesto. Po odlasku logorsko mesto mora ostati čisto. Samo zli ljudi i zveri ostavljaju pustoš iza sebe da ih ljudi poznaju i da ih se boje! Ti to nisi! Nemoj ni raditi kao oni! — Da ne praviš uzbunu, ako ti što *nestane*. Prijavi bez buke što pre vođi logora. — Da mesto ubodeno *od komarca* namažeš što pre amonijakom ili čistim alkoholom.

Život u logoru

Prvi dan:

Podizanje logora i uređenje šatora. Pre večere oko 6 sati, zalaskom sunca »*zbor!*« Čitanje zapovesti za sutrašnji dan i raspored radą za sutra. Dnevni red ne sme biti previše velik, no glavno je da ni jedan dan ne bude bez izleta, bez nutarnjeg rada u logoru, bez vežbe i igara i bez slobodnog vremena. Dnevni red sastavlja voda logora sa vodnicima. Kod

određivanja dnevnog reda treba predvideti: kurira (pošta, hrana) kuvare, redare i stražu. Logor nikada ne ostavljaj bez straže! Posle pročitane zapovedi trubač otsvira pozdrav dok se za to vreme lagano spušta zastava. Ostali odaju počast zastavi u stavu »Mirno« pevajući državnu himnu ili koju lepu narodnu pesmu.

Sutrašnji dan:

Buđenje: ustajanje objavi trubom logorski trubač. Po ustajanju umivanje, spremanje šatora i logora. Za to vreme kuvari spremaju doručak.

Pregled šatora: šator je tvoj stan, uredi ga što lepše. Krevet lepo poravnat, slama nesme da viri, napravi stalke za cipele i stvari, ispred logora rešetku za čišćenje cipela itd. Uredi i okolinu svoga šatora. Tvoj šator mora biti čist i posve uređen. Posle smotre šatora, obući se, podići zastavu uz pozdrav pevanjem u stavu »Mirno«.

Izleti, vežbe, igre itd. Cipele mekane, čarape čitave. Ne steži noge podvezicama. Peri noge što češće. Odmaraj se na kraju svakog sata hoda po 10 minuta. Za vreme hodanja cestom idi desnom stranom puta. *Izleti nesmeju biti predugi niti se igrači smeju previše udaljavati od grupe. Tim udaljavanjem zadaješ brige sebi, vodi i drugovima. Možeš lako da zalutaš, pogotovo noću kada se teško snalazi. Čim se spusti veče nađi se u logoru.*

Za to vreme dok su ostali na igrama straža čuva logor, a kuhari spremaju ručak. Po povratku sa izleta ili igara — umivanje a zatim ručak.

Ručak: Hrana mora biti dobro začinjena. Manje mesa, a više povrća i voća. Čuvati se vode, dosta marmelade i čokolade. Svaki jede iz svoje porcije i služi se svojim priborom za jelo. Kod jela najviše smetnji prave oni koji ne nose svoj pribor za jelo. Redovno peri porciju posle jela.

Za vreme zabave

Kurir

Posle ručka: odmor do 2 sata, a zatim poslovi predvideni po rasporedu: kupanje, predavanje, zabava po volji, uređenje logora i šatora. Izleti i igre mogu se izvesti i posle podne ali u tom slučaju nesmeju da se održavaju i pre podne. Kada se prave zleti i igre posle podne, onda pre podne treba izvršiti pionirske radove oko šatora i u logoru (ogradu oko

šatora, ogradu u šatoru, izgradivanje pojedinih delova šatora određenih za posuđe, hranu, cipele i pionirski alat), logorska ograda, trpezarija, pletenje kreveta, uređaj izvora, uređaj mesta za kupanje i pranje itd. Vršeći te radove svaki pojedinac treba da ih sa voljom izvodi jer time korisno služi sebi i celini. Pazi kako se služiš sekirom! Ona mnogo ne sluša! Udariš li krivo ona se oklizne i često te udari po nozi. Pre nego što počneš da

Urednost

Odmaranje

s njom radiš, pogledaj da li je dobro zaglavljena. Ne seci drvo svome drugu pred licem. U šumi ima dosta prostora za sve vas. Veće drvo ne seci sam bez vođe.

Večera: Posle pročitane zapovesti i spuštanja zastave — večera.

Posle večere: Logorska vatra. Vođa ispripoveda sakupljenim članovima logora nešto poučnoga. To može isto da učini koji od logoraša. Peva se i šali. *Stražari* nastupaju dužnost, obilaze logor izvan i iznutra. Za noćno stražarenje odredi svaka 2 sata po dvojicu stražara a ako su mlađi svakog sata po dvojicu ili trojicu. Sigurniji su kad ih je više, nema straha i neće zaspati. Posle logorske vatre — spavanje. Pre spavanja po-

gledaj šator zategni užeta, bolje sada nego za vreme kiše i druge nepogode. Ostale dane sličan raspored.

Rušenje logora i odlazak

Dan pre odlaska vođa logora predvidi vreme u koje logor mora biti porušen, šatori spremljeni, zemljište uređeno i počišćeno, sve spakovano, te prema tome odredi plan rada za rušenje i grupe sa tačno određenim zadatkom.

Svaki pojedinac treba pre toga vremena da uredi svoju ličnu spremu: ranac, ćebe, hranu i odelo! Kad počnu opšti poslovi u logoru, on nesme da izostane izgovarajući se da još nije sebe i svoje stvari uredio. Pre nego što presaviješ šator i spremiš ga u njegovu vreću očisti ga od trave i

zemlje. Ako su koji delovi mokri, prostri šator da se osuši, pa ga tek onda spremaj. Okreni se uvek tako da ti vetar pomogne savijanje šatora.

Logor je srušen, sve su jame zakopane, svi su spremni za put, za marš do stanice. Još jednom zbor! Pozdrav zastavi! Ona se lagano spušta i logorovanje je završeno! Vraćamo se kući puni lepih utisaka koje smo stekli živeći u veličanstvenoj prirodi sa svojim drugovima.

Straža je uvek budna !

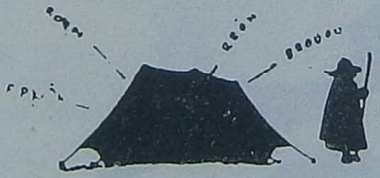

Sve je spakovano. Još samo treba očistiti logor od otpadaka, papira, granja i ostale nečistoće, politi vatru vodom i zatrpati je zemljom, tako da posle nas ostane sve čisto kako smo našli kad smo došli na logorovanje.

Tragovi životinja

SNALAŽENJE

Busola

Najsigurnija sprava za orijentisanje je busola (kompas). Ta se sprava sastoji od ploče na kojoj su označene strane sveta (ruža vetrova-vetrulja) i magnetske igle.

Na (ruži vetrova) vetrulji označene su glavne strane sveta: sever (Nord) sa N, jug (Süd) sa S, istok (Öst) sa O, zapad West sa W.. Izmedu njih označene su sporedne strane sveta. U sredini vetrulje smeštena je

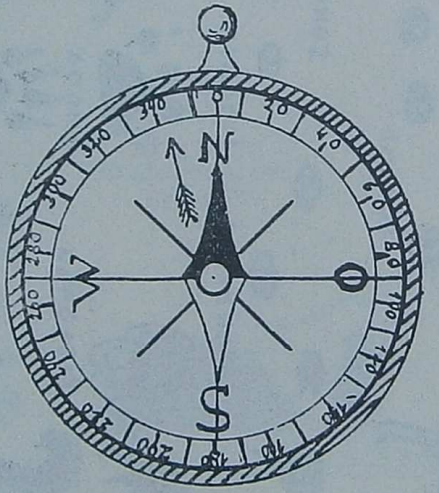

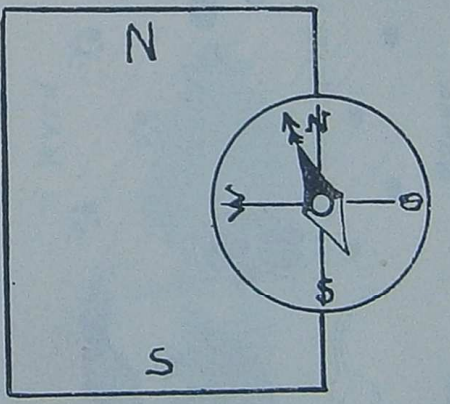

magnetska igla koja se slobodno okreće u vodoravnom položaju. Igla je jednim krajem modro obojena. Postavimo li busolu u vodoravni položaj, igla će se jedno vreme kretati, a zatim će se umiriti. U tome času modri

kraj igle pokazuje magnetski severni, a njen beli kraj pokazuje magnetski južni pol. Okrećemo li busolu u vodoravnom položaju dotle dok igla svojim plavim krajem ne bude u pravcu strelice koja je označena levo uz slovo N, tada će magnetska igla označiti magnetski severni pol, dok će pravac koji ide iz središta busole preko slova N označavati zemaljski severni pol. Prema tome, severni pol će biti označen tek onda, kada plavi deo magnetske igle bude nad strelicom pored slova N, a ne nad samim

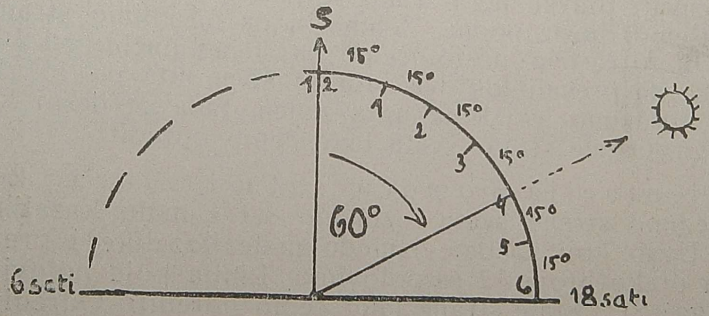

Orijentacija pomoću sunca

slovom N. Ugao koji nastaje između pravca koji ide preko slova N i pravca koji ide preko strelice pored slova N, zove se magnetska *deklinacija*. Deklinacija je nastala usled toga, što se magnetski i zemaljski pol ne poklapaju. Na položaj magnetske igle utiču svi železni predmeti, zato pri upotrebi busole treba ukloniti sve železne predmete iz njene blizine. Busola je vrlo sigurna sprava za snalaženje ne samo danju, nego i noću.

Sunce

b) Orijentaicija pomoću sunca. Uopšte se uzima da je sunce u 6 sati na istoku a u 12 sati na jugu, dok je u 18 sati na zapadu. Prema tome sunce prevali od 6 sati uzutro do 12 sati u podne luk od 90°, na kraju svakog sata sunce će prevaliti prema tome (90° : 6 = 15) luk od 15°. Želimo li na pr. u 16 sati znati gde su nam strane sveta, postupićemo ovako: od 12 sati do 16 sati prošlo je 4 puna sata. Sunce je za svaki sat prevalilo luk od 15°. U svemu je dakle prevalilo na 4 sata luk od 60°. Nacrtamo taj uk od 60°, i desni kraj uspravimo prema suncu, tada će nam levi kraj pokazivati pravac juga. Tako se postupa kada želimo da se snađemo (orijentišemo) posle podne. Želimo si da odredimo strane sveta pre podne, recimo u 10 časova, postupićemo na sličan način: od 10 sati do 12 sati treba sunce da prevali još dva sata, tj. dva puta po 15°. Nacrtamo li ugao od 30° i upravimo levi krak ugla suncu, tada će desni krak pokazivati pravac juga. Ostale strane sveta lako ćemo odrediti.

c) Orijentacija pomoću sata i sunca. Želimo li pre podne da odredimo strane sveta, uzmemo sat i malu kazaljku upravimo prema suncu. Ugao koji nastane između male kazaljke i pravca koji ide iz sredine sata preko broja 12 raspolovimo. Linija koja polovi ugao pokazaće pravac juga (S). Ostale strane lako ćemo odrediti. Određivanje pravca juga popodne vrši se na isti način.

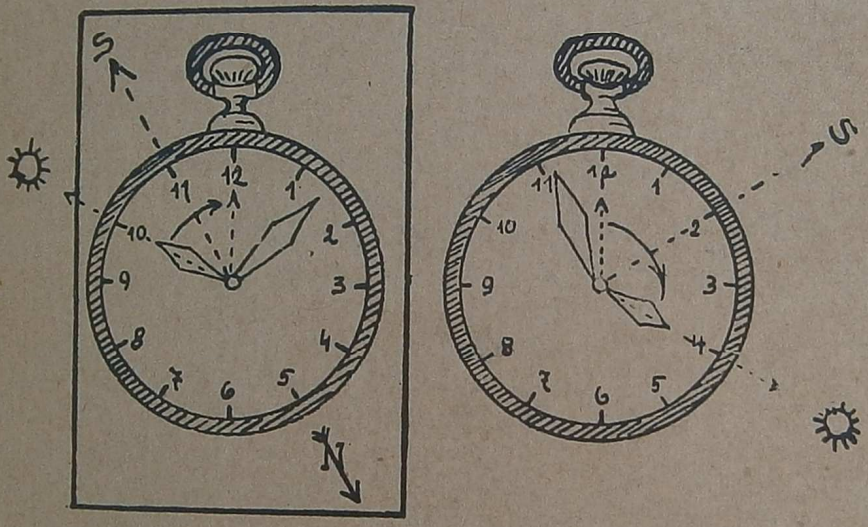

Orijentacija pomoću sata i sunca.

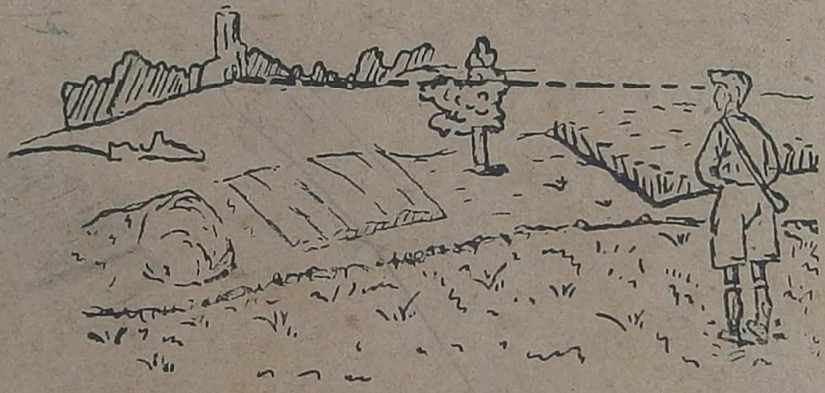

Štamparija „ZORA“ Beograd, Kosmajska ulica 24 — Telefon broj 29-920 — Za štampariju Josip Klimpl, Varšavska ulica 36